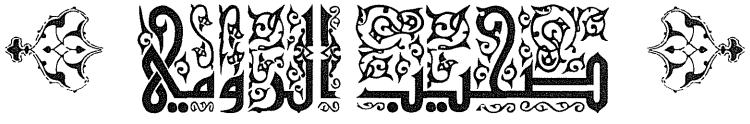

Allah İle Ticaret Yapan Sahâbî

SUHEYB-İ RÛMÎ

Radiyallahu Anhu

السُّبَّاقُ أَرْبَعَةٌ: أَنَا سَابِقُ الْعَرَبِ، وَسَلْمَانُ سَابِقُ فَارِسَ، وَبِلالٌ سَابِقُ الْحَبَشِ، وَصُهَيْبٌ سَابِقُ الرُّوم

"Önde olanlar dört kişidir. Ben Arapların ilk Müslümanıyım; Selmân Farsların ilki, Bilal Habeşlilerin ilki; Suheyb ise Rumların ilkidir."

(Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, IX, 305)

"Misafire ikramı ben hayatımın yegâne rehberi olan Efendimiz'den öğrendim. O (sas) demişti ki: Misafirine ne kadar ikram edersen et, o israf değil; bir ikramdır, bir ihsandır."

Suheyb-i Rûmi (ra)

(İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 910)

Adı	Suheyb-i Rumî b. Sinân
Anlamı	Kıpkırmızı, kızılca
Künyesi	Ebû Yahya/*Yahya'nın babası*
Lakabı	er-Rumî / *Rum diyarından*
Baba Adı	Sinân b. Mâlik
Anne Adı	Selma bint Kaid
Kabilesi	Rebiaoğulları/Irak
Doğum Yeri	Musul/Irak
Doğum Yılı	N.Öncesi, 24 / Miladî, 586
İslam'a Girişi	Nübüvvetin ilk günleri
Sohbet Süresi	23 yıl
Rivayeti	30
Savaşları	Bedir, Uhud, Hendek, Hayber, Tebûk vs.
Görevleri	Komutanlık, vekillik
Vefat Yeri	Medine
Vefat Yılı	Hicrî, 38/ Miladî, 659
Vefat Yaşı	73

Allah İle Ticaret Yapan Sahâbî
SUHEYB-İ RÛMÎ
(Radiyallahu Anhu)

Rabbimize hamdolsun ki tüm güzellikler O'ndan, tüm nimetler O'ndan, tüm hamdler O'na; tüm eksiklik ve noksanlıklar bizden, bizlerin nefislerindendir. Malatya gibi güzel bir şehrimizde, Suheyb-i Rûmî gibi özel bir sahâbîye misafir olmanın ayrı bir tadı ve heyecanı var; Rabbim şimdiden bizleri nasiplendirsin, bu mühim Sahabî'den gereğince istifade etmemizi sağlasın...

Suheyb-i Rûmî ve Malatya

Öncelikle Malatya'da Suheyb-i Rûmî'yi anlatmamızın sebebinin ne olduğuna bir bakalım: Suheyb-i Rûmî, rivayetlere göre daha küçük yaşlarda iken Rumların (Bizans'ın) Sasânilerin egemenliği altındaki topraklara yaptıkları bir saldırı sonucu esir olarak alınmış Fırat ile Dicle arasında bir yere getirilmiştir.Bu yerin tam olarak neresi olduğunu bilmiyoruz; ancak o günkü tarihî verilere dikkat ettiğimizde merkezi nitelikte olan yerleşim yerlerinden biri Eski Malatya denen Aslantepe civarıdır. Allahu a'lem... Biz bu vesile ile değil mi ki çocukluğu buralarda ya da buralara yakın bir yerlerde geçmiştir; bundan dolayı Malatya'da Suheyb-i Rûmî'yi anlatacağız.

Malatya kelimesinin anlamını muhakkak birçoklarınız biliyordur. Kelimenin aslı Hititçe olduğu söylenir; anlamı ise *"bal"* demektir.[1] Bu anlamı Suheyb-i Rûmî ile ilişkilendirirsek, bugün anlamı *bal* olan bir ilimizde, Asr-ı Saâdet'in bal saçan, ağızlara şeker şerbet veren bir sahâbîsini anlamaya/anlatmaya çalışmak, bizlerin ruhlarına farklı bir tat verecek..

[1] Göknur Göğebakan, "Malatya", *DİA*, XXVII, 469.

Öyle Birine Konuk Olacağız ki!

Bizler, Malatya'da kurulan bu mecliste öyle birine konuk olacağız ki o bize kulluk adına çok şey söyleyecek, çok şey öğretecek...

Öyle birine konuk olacağız ki o bir yönü ile bizim hemşehrimiz; Anadolu topraklarından hazin bir hikâye ile Mekke'ye gitmiş biri; bu hayat hikâyesi bize istihdam-ı ilâhiyye adına çok şey söyleyecek; nereden nereye dedirtecek...

Öyle birine konuk olacağız ki 23 yıl Nübüvvetli günlerde, 28 yıl da Raşit halifeler döneminde, tam 51 yıllık iman yolunda kametine, duruşuna en küçük bir iz düşürmemiş, hep Allah'tan razı olmuş, Allah'ı da kendinden razı etmiş bir sahâbî...

Öyle birine konuk olacağız ki hem Dârü'l-Erkâm'ın hem Suffa'nın ilk talebelerinden ve en gözde hocalarından biri...

Öyle birine konuk olacağız ki Efendimiz'i (sas) bir gölge gibi takip etmiş, Efendimiz (sas) neredeyse o da orada olmuş, kendisine biçilen rolü hakkı ile oynamış, hiçbir işin altında kalmamış, iş olunca koşmuş, ganimet olunca ortadan kaybolmuş; hizmette önde ücrette geri biri...

Öyle birine konuk olacağız ki bu ifadeye dikkat edelim: *Allah (cc) ile ticaret yapmış, ticareti de Kur'ân'ın tasdiki, onayı ile kabul görmüş bir sahâbî...*

Allah (cc) İle Ticaret Yapan Sahâbî

Allah (cc) ile ticaret yapmak; bu nasıl bir ifade böyle? Bu sadece Suheyb-i Rûmî'ye has bir durum mu? Elbette ki bu sadece Suheyb-i Rûmî'ye has bir şey değildir. Ancak, Allah kaç ayette mü'minleri buna davet ederken,[2] Efendimiz birçok hadiste [3]bu ticaretin neleri insana kazandırtacağı

[2] *"Allah mü'minlerden, mallarını ve canlarını, kendilerine (verilecek) Cennet karşılığında satın almıştır. Çünkü onlar Allah yolunda savaşırlar, öldürürler, ölürler. (Bu), Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'ân'da Allah üzerine hak bir vaaddir. Allah'tan daha çok sözünü yerine getiren kim vardır! O halde O'nunla yapmış olduğunuz bu alış verişinizden dolayı sevinin. İşte bu, (gerçekten) büyük bir kazançtır."* Tevbe 9/111.

[3] "Sahrada yolculuk yapmakta olan bir adam, semadaki bir buluta: "Falanın bahçesini sula!" diye

konusunda açıklamalar yaparken yine de insanların çoğu bu kârlı ticareti yapmaktan geri duruyorlar. Burada çok önemli bir ayrıntıya dikkat edelim: Rabbimiz, kulu ile ticarete girişirken verdiklerinin üzerinde bir ortaklık kurmuyor. Şunu şunu verdim, hadi ortak olalım değil; malı vermiş, bedeni vermiş, sağlığı vermiş bunların asli sahibi O'dur. Verdikleri ile ortaklık kursa o bile adil bir ortaklıktır; ama Rabbimiz bunu yapmıyor, bir de karşılığında altlarından ırmaklar çağlayan Firdevs, Adn cennetleri karşılığında canlarımızı ve mallarımızı bizden satın almak istiyor. Bize verdiğini bizden yine karşılık vererek istiyor. Çünkü Rabbimiz almak için istemez, vermek için ister. Ama buna rağmen yine de bu alış-verişe girenler hep azınlıkta kalıyor. İşte Suheyb-i Rûmî bu büyük ticareti yapıp kazanan, büyük kâr elde eden bir tüccar olarak bu ticaretin önem ve gerekliliği konusunda bize mesajlar verecek ve bize birçok alanda rehberlik edecektir.

Felaketten Saâdete

Tarihler miladî 586 yılını gösterdiğinde Suheyb, Fırat'ın kenarlarında Ninova'da (Ninevâ)[4] dünyaya gözlerini açmıştır. Bölgenin meliki olan babası Sinan b. Mâlik, ona Ümeyre ismini vermiştir. O bölgenin o zamanki adı Übelle'dir;[5] Sinan b. Mâlik ise Sasanîlerin hâkimiyeti altında olan o

seslenildiğini duydu. Bundan sonra o bulut, kara taşlık bir yere saptı ve oraya suyunu boşalttı. Adam, o suyun tamamının bir derede toplandığını hayretle gördü ve dereyi aktığı yöne doğru takip etti. Bir de baktı ki adamın biri, elindeki kürekle derenin suyunu oraya buraya çevirerek bahçesini suluyor. Ona: "Ey Allah'ın kulu! Adın nedir?" diye sordu. Adam, daha önce buluttan duyduğu ismi söyledi, peşinden de: "Ey Allâh'ın kulu! Adımı niçin soruyorsun?" dedi. O da: "Ben şu suyu yağdıran buluta, senin adını vererek, 'Falanın bahçesini sula!' diye seslenildiğini duymuştum da onun için sordum. Sen ne yapıyorsun ki bu lütfa mazhar oldun?" dedi. Bahçe sahibi: "Mademki merak ediyorsun söyleyeyim. Ben bu bahçenin ürününü hesap ederim; üçte birini sadaka olarak dağıtırım, üçte birini çoluk çocuğumla birlikte yerim, üçte birini de tohumluk olarak ayırırım, dedi." Müslim, *Zühd*, 45.

[4] Ninova ya da Ninevâ, tarihte Asur Krallığı'na başkentlik yapmış, birçok tarihî kalıntısı bugünlere kadar ulaşmış, şuan Irak'ın Musul şehrine yakın, tarihî bir şehirdir. Taif hadisesinde bir bahçede Efendimiz'e (sas) üzüm ikram eden Addas'ın memleketidir. Hz. Yunus'un da yaşadığı yer olan bu şehir, tarihte bilinen bir yerleşim yeridir. Detaylı bilgiler için bkz. Birsel Küçüksipahioğlu, "Ninevâ" *DİA*, XXXIII, 136, 137.

[5] Übülle, şuan Basra yakınlarında, deniz kıyısında İran hakimiyetinde olan önemli bir ticaret merkezidir.

toprakların valisi, melikidir. Ümeyre'nin doğumunun üzerinden birkaç yıl geçmemişti ki Rumlar o kasabaya saldırı düzenlemiş, babası Sinan, annesi Selma bint Kaid o saldırılarda öldürülmüş, Ümeyre ise esir olarak Rumların yaşadıkları topraklara götürülmüştür. Yani Anadolu'ya, Malatya civarlarına getirilmiştir. Ümeyre, 15-16 yaşlarına kadar Rumların içerisinde kalmıştır. Sasanî topraklarında doğup Rum topraklarında büyüyen Suheyb, devrinin bu iki büyük medeniyetini, kültürünü de yakından tanıma imkânı bulmuştur. Rumların içerisinde büyüdüğü için Rumcayı çok iyi öğrenmiştir. Burada bir ayrıntıyı daha aktaralım: İbn Hacer, *el-İsâbe*'de Suheyb'in, Ümeyme isminde bir kız kardeşi olduğunu ve onun şair biri olduğunu beyan etmektedir. Ayrıca Suheyb'in, Lebîd ve Zahr isminde iki amcasının da olduğu, bunların hepsinin Suheyb'ten önce Mekke'ye geldikleri belirtilmektedir. [6]

Suheyb-i Rûmî, yaklaşık 15-16 yaşlarına kadar Rumların içerisinde kalır, onların kültürü ile büyür. Daha sonraları köle pazarında satılır. Onu Benî Kelb kabilesinden bir Arap satın alır ve o güne kadar Rumların içerisinde doğru dürüst telaffuz edilemeyen ismi, garip bir hal almıştır. Bazıları onun o zamana kadar adının Abdülmelik olduğunu da iddia ederler [7]; ama onu satın alan Arap, ona Suheyb ismini verir. Suheyb; sin (س) ile yazılırsa "sahib" kelimesinin ism-i tasğiri olan "küçük dost, küçük arkadaş" anlamlarına gelir. Eğer sad (ص) ile yazılırsa anlamı "kıpkırmızı, kızılca" demektir, doğrusu da budur.[8] Ona bu ismin verilmesinin sebebi ise sakalının kırmızı oluşundandır. Araplar, saçı sakalı kızılca olana suheyb derlerdi; bundan dolayı ona bu isim verildi. Dili Rumca olduğu için ve Rumlardan satın alındığı içinde Suheyb-i Rûmî diye isimlendirildi ve yıllar yılı bu isim ile anıldı.

Benî Kelb kabilesinden Suheyb'i satın alan tüccar, onu başka birine sattı; alan başka birine satar; işin neticesinde kader-i ilahînin bir tecellisi ile onu Hilfü'l-Fudûl hadisesinde adını çokça duyduğumuz Hz. Ebû Bekir'in amca oğlu sayılan büyük tüccar Abdullah b. Cüd'ân alır.[9] 5-6 yıl onun ya-

[6] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 909.
[7] İbn Hacer, *el-İsâbe*, III, 909.
[8] İbn Manzûr, *Lisânu'l-'Arab*, VII, 426.
[9] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 256.

nında kalır. Abdullah b. Cüd'an[10] ondaki cevheri keşfeder; inanılmaz bir ticari kabiliyeti olduğunu görür. Sonraları onu azat eder, hatta onunla sermaye-iş ortaklığı üzerine bazı ticaretler yapar. Ticaretleri öyle bir noktaya gelir ki Suheyb, Mekke'nin pazarlarında çok kısa bir zaman zarfında adından en çok söz ettiren bir tüccar haline gelir. O yıllarda daha nübüvvet ortada yokken ticaret dolayısıyla Efendimiz (sas) ile de tanışır, hatta bir kaç kez sohbet eder, bilemiyoruz belki de ticarette yapmıştır; ama birbirlerini tanımış ve sevmişlerdir.[11]

Suheyb-i Rûmî İman Yolunda

Suheyb-i Rûmî'inin yaşı 24-25 olduğunda; tarihler de miladî 610 olmuştur. O sıralarda Mekke'de insanlık tarihinin en büyük olayı yaşanır; Allah Resûlü (sas) vahye ve nübüvvete muhatap olur. Tüm Mekke bu hadiseyi konuşmaya başlayınca; bu genç tüccar da merak eder, birilerinin sözü ile değil, kendi duydukları ile hareket etme adına, o günler daha yeni Dârü'l-Erkâm'a giden Efendimiz'i (sas) görmek ister. Bu niyetle gizlice Dârü'l-Erkâm'a gelen Suheyb, aynı amaçla oraya gelen Ammâr b. Yâsir'i görür kapıda; birbirlerine neden geldiklerini sorarlar. Karşılıklı aynı cevabı alınca da içeriye girerler ve ikisi aynı anda o evde iman ederler.[12] Müslümanların sayısı o günler daha 30 bile olmamıştır ki o öncüler ilk olma ayrıcalığını kimselere kaptırmadan o kutsî halka içerisinde yerlerini alırlar.

Suheyb, tanınan bir tüccar olduğu için, onun Müslüman olduğunu duyan bazı dostları iyi niyetle onu uyarırlar. Derler ki: "Bak Suheyb sen Mekkeli değilsin, akraban yok, seni koruyacak bir ailen yok.[13] Eğer Mekke senin Müslüman olduğunu duyarsa seni rahat bırakmazlar, iyi düşün öyle adımını at!" Bu sözlere rağmen Suheyb her şeyi göze alarak imanını ikrar etti. Belirt-

[10] Abdullah b. Cüd'ân: Cahiliye devrinde mazlumları koruyan, zenginliği ve cömertliği ile tanınan ve Hilfü'l-Fudûl anlaşması ile bilinen önemli bir simadır. Hakkında daha fazla bilgi için bkz. Mustafa Fayda, "Abdullah b. Cüd'ân" *DİA*, I, .93-94.

[11] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 909.

[12] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 257, 258.

[13] Suheyb-î Rûmî'nin iki amcası, kız kardeşi ve bir de Hz. Osman'ın kölesi olan amcasının oğlu Hurman b. Elân'ın dışında Mekke'de kimsesi yoktur. Bkz. İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, II, 728.

tiğimiz gibi Efendimiz (sas) ile nübüvvet öncesi de tanışıklığı olduğundan, O'nun (sas) eminliğini çok iyi bildiğinden, İslâm'ın mesajlarına kayıtsız ve şartsız teslim oldu ve çok geçmeden Dârü'l-Erkâm'ın en gözde talebelerinden biri oldu. Nihayetinde Suheyb'in Müslüman olduğu duyulunca; Mekke büyükleri çılgına döner ve çok fazla yakını ve akrabası olmayan Suheyb, Mekke hayatı boyunca çok büyük işkenceler ve baskılar altında kalır. [14]

Onun gördüğü işkence ve baskıları burada anlatacak değiliz. Ancak bir örnek üzerinden neler çektiklerini ve bu dinin/davanın ucuz ve bedelsiz olmadığını anlamamız açısından önemli olan bir manzarayı aktarmak isteriz: Burûc Sûresi'nde geçen Ashâb-ı Uhdud kıssası hepimizce malumdur. Kur'ân'ın detay vermediği sadece ismini andığı bu kıssayı bize detayları ile anlatan bizzat Efendimiz'dir. O kıssada şehit olurken koca bir topluluğu imana taşıyan bir gencin hikâyesi anlatılır. O gencin sihirbazdan yüz çevirip, Rahibin yanında derse başlamasını, Rahip'ten imana dair hakikatler öğrenmesini, sonra Allah'ın o gence bazı özel kabiliyetler vermesini; Hz. İsa gibi hastalara onun eliyle/vesilesi ile şifalar vermesini... Daha sonra kralın, atalarının dininden vazgeçip tevhide yönelen bu gence çeşitli cezalara çarptırması, her cezadan bu gencin Allah'ın yardımı ile kurtulmasını; en sonunda gencin krala: "Eğer beni öldürmek istiyorsan; bütün halkı topla; beni şu ağaca bağla; sonra bana: 'Şu gencin Rabbi olan Allah adına' diyerek o oku bana at; ancak beni öyle öldürebilirsin" demesini; kralın denileni yapmasını ve o sözü söyleyerek genci öldürmesini, sonrasında bu olayı izleyen tüm ahalinin "Biz o gencin Rabbine iman ettik" demesini ve kralın hendekler kazdırarak iman eden o ahaliyi ateş çukurlarında yaktırmasını Efendimiz (sas) bize anlatmaktadır. Peki, bu hadiseyi Efendimiz (sas) ne üzerine anlatmıştır biliyor musunuz? Süheyb, Bilal, Ammâr ve Habbab'ın Mekke'de maruz kaldıkları işkenceler üzerine anlatmıştır. Onların, yaşadıklarıyla zamanlarının Ashâb-ı Uhdud'u olduklarını belirtme adına, kendilerini feda ederek imanlarını korumalarının ne kadar değerli bir durum olduğunu söylemek için Efendimiz, onlara bu hadiseyi anlatmıştır. Peki, Efendimiz'den bu hadiseyi bize nakleden kim? Kim olacak; Mekkeliler tarafından ateşte kızartılarak kendisine

[14] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 258; İbn Esîr, *Üsdu'l-Ğâbe*, III, 38.

giydirilen zırhlar altında inleyen Suheyb-i Rûmi'dir. Birçok hadis kaynağında geçen bu uzun hadiseyi Suheyb-i Rûmî bizlere aktarmaktadır.[15]

Efendimiz'in (sas), Ümeyye b. Halef'in kızgın taşları altında *"Ahad, ahad!"* diye inleyen Bilal'i; Ebû Cehil'in işkenceleri altında *"Ahad, ahad!"* diye inleyen Ammâr'ı; As b. Vail tarafından kızgın taşlar üzerine yatırılan ve acılar içerisinde sırtı kavurulurken *"Ahad, ahad!"* diye inleyen Habbab'ı ve güneşte kızdırılarak giydirilen zırhın içinde *"Ahad, ahad!"* diye inleyen Suheyb'in iman adına ödedikleri o bedeli, 200-300 yıl önce yaşamış olan Ashâb-ı Uhdud'a benzetmesi; bu işin o gün başlamadığını ve o gün de bitmeyeceğini öğretmek içindir.

Bugün de aynı imtihan devam ediyor. Allah senden, benden, *ahad* sözünü duymak istiyor. Dün bu söz Mekke'de Ebû Cehil'e, Ebû Leheb'e, As b. Vail'e, Ümeyye b. Halef'e karşı söylenirdi; bugün Malatya'da bu söz, televizyona karşı söylenecek, internete karşı söylenecek, tüccarsın faize karşı söylenecek, dava adamısın sana vaadedilen ucuz şeylere karşı söylenecek, tesettürüne uzanan ele karşı söylenecek, adı Ahmed, Mehmet, Mustafa olan; ama zihniyeti Ebû Cehil zihniyetine uygun olan zalimlere karşı söylenecek de söylenecek.... Allah, ahad haykırışını duymak istiyor; bunu gereğince söylersen ancak imtihanın hakkını ödemiş olursun.

Hicret Yolunda

İşte Suheyb, Mekke'de iman adına 13 yıl boyunca böyle sıkıntılar çeken biriydi. 13 yıllık o zorlu günlerin ardından Yesrib imana kucak açınca, Suheyb için de yol gözükmüştür. Suheyb-i Rûmî'nin hicretinde birçok siyer kitabının gözden kaçırdığı ama Ebû Nu'aym'ın dikkat çektiği bir bilgiyi sizlerle paylaşmak isterim. Ebû Nu'aym der ki: "Aslında Suheyb, Efendimiz (sas) ve Hz. Ebû Bekir ile birlikte hicret edecekti. Ama Mekkeliler onu gözetim altına alınca, o gecikti ve sözleşilen vakitte Hz. Ebû Bekir'in evine gidemediği için onlara yetişemedi."[16] Ebû Nu'aym'm bu rivayetini destekle-

[15] Müslim, *Zühd*, 73; Tirmizî, *Tefsir*, 77; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, VIII, 43; Beyhakî, *Şuabü'l-İmân*, II, 240.

[16] Ebû Nu'aym, *Hilyetu'l-Evliyâ ve Tabakâtu'l-Asfiyâ*, I, 148.

yen diğer bir husus daha var ki Suheyb, zorlu bir yolculuktan sonra Kubâ'ya varınca, anında Hz. Ebû Bekir'e: "Neden beni beklemediniz?" diye sormuş, Hz. Ebû Bekir de: "Beklediklerini, ama gelmesi gecikince mecburen gittiklerini" söylemiştir.[17]

Suheyb, hazırlıklarını tamamlamış hicret için fırsat kollarken; Mekkeliler, onun hicret edeceğini bildikleri için, bu hicreti engelleme adına onu gözetim altına almışlardı. Hatta onlardan bir grup, Suheyb'in evinin etrafında nöbet tutmaya başlamışlardı. Suheyb, onları fark edince onlardan nasıl kurtulacağı hususunda düşünmeye başlamıştı. Gecenin ilerleyen vakitlerinde sanki hasta olmuş gibi, iki de bir helâya çıkar gibi evinden çıkar biraz sonra döner, aradan az bir zaman geçince bir daha çıkar. Onu gözetleyenlerden biri der ki: "Ya siz bu adamı boşuna bekliyorsunuz. Baksanıza Lât, onun karnına hastalık düşürdü. Adam karnının derdine düşmüş, nerede bu halde yola çıkacak da Yesrib'e gidecek!" Bu söz üzerine orada bulunanlar Suheyb'in o halde gideceğine ihtimal vermedikleri için evlerine dönerler. Bu fırsatı değerlendiren Suheyb anında yola çıkar ve Yesrib'e doğru ilerlemeye başlar. Birileri onu farkeder, hemen gidip Mekkelilere haber verir. Mekkelilerden bir grup yolun bir yerinde Suheyb'e yetişir ve onun önünü keserler. Suheyb başka bir yolunun olmadığını görünce yayını eline alır; okunu gerer ve karşısında duran Mekkelilere: "Ey Mekkeliler! Beni tanıyorsunuz, ben sizin en iyi ok kullananınızım. Şimdi sadağımdaki oklar bitene kadar size ok atarım. Okum bitince elime kılıcımı alır; kılıcım kırılana kadar sizlerle savaşırım. Ya siz beni öldürürsünüz ya ben sizi..." Mekkeliler bu kararlı sözler üzerine biraz ürkerler, içlerinden biri der ki: "Ey Suheyb! Sen içimize geldiğinde bir köle idin. Sonra bizlerin üzerinden birçok mal edindin. Şimdi o malları almış Yesrib'e Muhammed'e gidiyorsun. Vallahi seni bırakmayız." Suheyb bu söz karşısında akılları sadece ceplerinde ve midelerinde olan o insanlara şunu dedi: "İçinizde olduğum müddetçe, kazandığım tüm malları size versem, beni bırakır mısınız gideyim?" Bir anda şaşırdı Mekkeliler, böyle bir teklif hiç beklemiyorlardı. Karşılarında duran insan bir ömür kazandığı malları sadece Muhammed'e kavuşma arzusu ile onlara verecekti. Bir-

[17] Belâzürî, *Ensabü'l-Eşraf*, I, 181; İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 259, 260.

birlerine baktılar ve bu fırsatı kaçırmama adına: "Tamam" dediler. Suheyb dedi ki: "Bütün mallarım, servetim, Mekke'de falanca yerde! Gidin alın." Mekkeliler bu sözü duyar duymaz, içlerinden birkaçını o malları alması için gönderdiler. Adamlar gitti, malları alıp gelince Suheyb'i bırakıp, o malları paylaşmaya doğru koştular. Suheyb ise gönül rahatlığı ile Yesrib'e doğru yola koyuldu. [18]

Çok Kârlı Bir Ticaret

Yolda gözlerinden biri rahatsızlanmış, hasta hasta hicretin zorlu yollarını tamamlamıştı. Yol boyunca azığı bitmiş, açlıktan takati kesilmişti. Kubâ'ya o daha varmadan Cebrail, onun haberini Efendimiz'e (sas) ulaştırmış, semanın kapılarından süzülüp gelen Bakara Sûresi'nin 207. ayeti onun hakkında ve onun gibi Allah (cc) ile ticaret yapacak olanlar hakkında nazil oluyordu. Ne diyordu Kur'ân:

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَؤُوفٌ بِالْعِبَادِ

"İnsanlardan öyleleri de vardır ki Allah'ın rızasını elde etmek için candan ve maldan vazgeçerler/nefislerini satarlar. Allah da böyle kullarına karşı çok merhametlidir." [19]

Başta İbn Abbâs olmak üzere, birçok sahâbî bu ayetin Suheyb hakkında nazil olduğunu söylerler.[20] Tabi, bu ayet nazil olunca, Efendimiz (sas): **"Rabiha'l-Bey'û Ya Eba Yahya; Rabiha'l-Bey'û Ya Eba Yahya; Rabiha'l-Bey'û Ya Eba Yahya/Müjdeler olsun Ey Ebû Yahya! Alış-verişin kârlı oldu! Müjdeler olsun Ey Ebû Yahya! Alış-verişin kârlı oldu! Müjdeler olsun Ey Ebû Yahya! Alış-verişin kârlı oldu!"**[21] dedi. Hz. Ebû Bekir bu sözlere şahit olunca, Suheyb'in gelişini duyar duymaz yolda onu karşılayıp, bu müjdeyi ona vermek için gider; Suheyb bu müjdeyi duyunca, hayatının en güzel haberini almanın karşısında çektiği bütün sıkıntıları unutur.

[18] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, VII, 499; İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 909; İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 257, 258; İbn Esîr, *Üsdu'l-Ğâbe*, III, 38.

[19] Bakara 2/207.

[20] Kurtubî, *el-Camiu li Ahkami'l-Kur'ân*, III, 20.

[21] Ebû Nu'aym, *Hilyetu'l-Evliyâ ve Tabakâtu'l-Asfiyâ*, I,148.

Ne demiştik: Allah ile ticaret yapan sahabî... Kim ticarette Allah'ı kendisine ortak etti de zarar etti ki? Allah ile kim ticaret yaptı da hüsrana uğradı ki Suheyb de bu ticaretinde kâr edenlerden biri olarak o gün âdeta düğün bayram yapıyordu. Suheyb'i sevindiren en önemli şey hiç şüphesiz bu halini Cebrail'in Efendimiz'e (sas) bildirmesi idi. Bu büyük bir ödüldü; Suheyb bu iltifât-ı Rabbaniye'ye mazhar olmanın mutluluğunu yüreğinde taşıyordu.

Hakkında Ayetler İniyor

Suheyb-i Rûmî'nin naziline sebep olduğu ayet sadece Bakara Sûresi, 207. ayet değildir. Bakın sebeb-i nuzûl kitaplarına en az beş-altı ayetin inişinde onun ismini görürsünüz. En'âm Sûresi 52-54. ayetleri,[22] Nahl Sûresi 41, 42. ayetleri[23] ve aynı sûrenin 110. ayeti,[24] Hucurat Sûresi 11. ayet[25] ve daha niceleri...

Bunlardan En'âm Sûresi'nin 52 ile 54. ayetlerinin inişi çok önemlidir; ayetlere karşı Efendimiz'in (sas) tavrı da ayrıca çok mühim bir mesaj taşımaktadır. Ayette Rabbimiz diyor ki: ***"Sabah akşam Allah'ın rızasını dileyerek Rablerine dua edenleri sakın yanından kovma!..."*** Neden böyle bir hitap gelmiştir, Efendimiz (sas) yanındakileri kovmayı mı düşünmüştü ki böyle bir hitabın muhatabı olsun? Bu konuda Müslim'den bir rivayet aktaralım: Efendimiz'in yanında Mekke'de sabah-akşam Abdullah b. Mes'ûd, Suheyb-i Rûmî, Ammâr b. Yâsir, Miktad b. Amr gibi sosyal statüleri bakımından zayıf ve kimsesiz Müslümanlar vardı. Mekke'nin ekâbir takımı, zengin ve soylu olanları bir gün Efendimiz'e (sas) demişlerdi ki: "Biz gelip seni dinleyeceğiz, ama önce sen yanındakileri uzaklaştır. Onlarla biz aynı yere oturmayız, onlar senin yanından dağılsınlar ki biz gelelim." Onların bu teklifi karşısında Efendimiz (sas) o an yüreğinden acaba zayıf mü'minleri yanımdan uzaklaştırırsam, Mekke'nin ileri gelenleri gelip beni dinler ve böylece İslâm'ı tanır-

[22] Müslim, *Fezâilu's-Sahâbe*, 45; *Vâhidî, Esbâbü'n-nüzûl*, s. 149.
[23] Vâhidî, *Esbâbü'n-nüzûl*, s. 196; *Suyûtî, Lubâbu'n-Nukûl fî Esbîbi'n-Nüzûl*, I, 222.
[24] Suyûtî, *Lubâbu'n-Nukûl fi Esbîbi'n-Nüzûl*, I, 225-226.
[25] Kurtubî, *el-Camiu li Ahkami'l-Kur'ân*, XVI, 213.

lar mı diye geçirdi. Ama Rabbimiz bundan hoşnut olmadı ve bu ayetler nazil oldu. [26]

Efendimiz (sas), Rabbimizin bu ayetlerdeki mesajının hemen gereğini yerine getirdi ve asla o mü'minleri yanından uzaklaştırmadı. Aradan yıllar geçti; Mekke'nin fetih günlerinde Selmân-ı Fârisî, Suheyb-i Rûmî ve Bilal-i Habeşi oturmuş aralarında sohbet ediyorlardı; o anda oradan Ebû Süfyan geçti. Bu üçü birbirlerine diyorlar ki: "İçimizden birinin kılıcı, Allah adına bu Allah düşmanını haklamadı..." Bu sözü Hz. Ebû Bekir duyunca hiç hoşlanmadı; döndü o üçüne dedi ki: "Siz nasıl Kureyş'in büyüğüne ve efendisine karşı bu sözü söylersiniz?" Onlar hemen başlarını önlerine eğdiler ve söylediklerine pişman oldular. Daha sonra Hz. Ebû Bekir, Efendimiz'in huzuruna girdi ve bu olanları Efendimiz'e anlattı. Efendimiz (sas): "**Sen ne yaptın Ebû Bekir! Ben bir defa Mekkeli büyüklere davetin mesajlarını ulaştırmak için onları yanımdan uzaklaştırmayı sadece içimden geçirdim, Allah bana şöyle şöyle ayetleri indirdi ve beni uyardı. Koş git onların gönüllerini al; eğer onlar sana kırılmışlarsa, eğer onları gücendirmişsen Rabbini gücendirdin demektir; Allah yine ayetler gönderecektir.**" Hz. Ebû Bekir neye uğradığını şaşırır; gözyaşları içerisinde bu üç sahâbînin yanına gelir: "Kardeşlerim! Biraz önce söylediğim sözlerden dolayı sizleri gücendirdim mi? Vallahi benim amacım sizleri üzmek değildi; sadece iman yoluna giren Ebû Süfyan'ın imana yürümesine engel olmasın diye size o sözleri söyledim. Ne olur bana hakkınızı helal edin ve bana gücenmeyin." der. O üç sahâbî de kızmadıklarını, gücenmediklerini söyleyerek Hz. Ebû Bekir'i teskin ederler. [27]

Suheyb-i Rûmî Medine'de

Suheyb-i Rûmî (ra) hicret yolculuğunu, oldukça yorgun, aç, bitkin ve gözlerinden birinde ciddi bir şekilde rahatsız olduğu halde tamamlamış ve Efendimiz'in huzuruna gelmişti. Efendimiz (sas) ile buluşup başından geçenleri anlatınca, duyduğu o büyük müjdeyi bir de Efendimiz'in (sas) lisanından işitti. Sevindi, duygulandı... O anda evin sahibi Külsüm b. Hidm misafirlerine bir tabak içerisinde yaş hurma ikram etti. Günlerdir aç olan Su-

[26] Müslim, *Fezâilu's-Sahâbe*, 45.
[27] Müslim, *Fezâilü's-Sahâbe*, 170.